

Μπούρτζι: Κάστρο της Αναγέννησης

Αρχικά ονομάζονταν απλά «σκόπελος» από τους ντόπιους και ύστερα «Αγ. Θεόδωροι», από μια εκκλησούλα αφιερωμένη από τον Θεόδωρο Άγγελο, άρχοντα πριν τη Φραγκοκρατία. Στα χρόνια της Επανάστασης οι Έλληνες το ονόμασαν Καστέλι ή Θαλασσόπυργο, ενώ η σημερινή του ονομασία, **Μπούρτζι**, προέρχεται από την Τουρκοκρατία και σημαίνει «νησί-φρούριο» και ειδικότερα **οχύρωμα μέσα στην θάλασσα**. Επικρατεί η άποψη πως το νησάκι είναι υπόλειμμα μιας διπλής οροσειράς που ξεκινούσε από το βράχο και έκλεινε άλλοτε το εσωτερικό του λιμανιού.

Α΄ Ενετοκρατία (1389-1540): Πρώτη φορά το **1470** ο ενετός Προβλεπτής Pasqualigo φρόντισε για την οχύρωση της βραχονησίδας του κόλπου και ανέθεσε τις εργασίες στον αρχιτέκτονα Antonio Gambello (ο ίδιος διαμόρφωσε το κάστρο των Τόρων στην Ακροναυπλία) και μετά στον μηχανικό Brancaleone, ο οποίος εφάρμοσε διαφορετική τεχνοτροπία στην οχύρωση (νέες ανάγκες της πολιορκητικής τεχνικής). Το φρούριο ακολουθεί το σχήμα του νησιού και ο φυσικός βράχος, ύψους 5,70 μ. χρησιμεύει σαν υποδομή. Η οχύρωση αποτελείται από έναν κεντρικό πύργο σχήματος ακανόνιστου εξαγώνου και δύο *μπαταρίες* (θέση πυροβόλων όπλων για την προστασία περιοχών όπως λιμάνι, στενά ή κανάλια) εκατέρωθέν του. Περιβάλλεται από ασβεστολιθικό τείχος και είναι επιχωμένο ομοιόμορφα σε όλες τις μεριές. Αρχικά ο πύργος είχε ψαλιδωτές επάλξεις, οι οποίες κρίθηκαν ανεπαρκείς οχυρωματικά, κατεδαφίστηκαν και κατασκευάστηκε στηθαίο μεγάλου ύψους. Το κτίριο εσωτερικά χωριζόταν σε τρεις θολοσκεπείς ορόφους και η κατακόρυφη επικοινωνία γινόταν με κινητές σκάλες για λόγους ασφαλείας. Στο υπόγειό του υπήρχε κυκλική κινστέρνα (υπόγειο οικοδόμημα για αποταμίευση νερού). Η πρώτη και μεγαλύτερη μπαταρία, δυτικά, είχε επτά θολωτούς χώρους, ημικυκλικά διατεταγμένους και στο ανατολικό άκρο κυκλική κινστέρνα. Με εξωτερική σκάλα έφτανε κανείς στο δώμα, το οποίο ήταν από βότσαλα. Η δεύτερη μπαταρία, ανατολικά, περιελάμβανε πέντε θολωτούς χώρους. Όλοι οι παραπάνω χώροι φωτιζόνταν και αερίζονταν με ανοίγματα, κυκλικά ή τετράγωνα στην οροφή. Το φρούριο είχε δύο εισόδους, βόρεια και νότια, που τις στόλιζαν οι θυρεοί των Ενετών, οι οποίοι δεν σώθηκαν. Η βόρεια και πιο κοντινή στη στεριά είσοδος ήταν προσιτή σε περιόδους άπνοιας, γι' αυτό και δημιουργήθηκε στο ΒΑ άκρο ένας μικρός προστατευμένος ορμίσκος. Ο πύργος της βόρειας εισόδου χωρίζεται σε δύο επίπεδα: στο πρώτο επίπεδο ήταν η είσοδος στεγασμένη με θόλο και στο δεύτερο επίπεδο στεγαζόταν ο διοικητής του φρουρίου. Για την προστασία της εισόδου κατασκευάστηκε διώροφη *barbakane* (πυργίσκος).

Την περίοδο της **Α΄ Τουρκοκρατίας (1540-1686)**, σύμφωνα με τον Lubenau το Μπούρτζι (το οποίο αναφέρει ως *Castellum de Scoio*), ήταν ένα δυνατό, όμορφο φρούριο, σχεδόν στρογγυλό, στη μέση του οποίο υπήρχε επιβλητικός τετράγωνος πύργος.

Β΄ Ενετοκρατία (1686-1715): Το 1686 ο Μοροζίνης, αφού κατέσφαξε τους Τούρκους υπερασπιστές του κάστρου, το κατέλαβε και προέβη σε μικρές κλίμακας συμπληρώσεις, με την ανύψωση του κεντρικού πύργου. Οι Ενετοί ονόμαζαν την οχυρή νησίδα **Castello dello scoglio** (Κάστρο του Βράχου) ενώ το λιμάνι **Porto Cadena** (Λιμάνι της Αλυσίδας), καθώς μια βαριά αλυσίδα που ξεκινούσε από το Μπούρτζι κι έφτανε ως το λιμάνι έκλεινε τη νύχτα τη θαλάσσια είσοδο στο Ναύπλιο.

Οι Ενετοί μηχανικοί ανέλαβαν την επίχωση της περιοχής με θαλάσσιες θεμελιώσεις σε πασσάλους, ξεκινώντας την κατασκευή του αποσπασμένου προμαχώνα *Mocenigo* ή *San Sebastiano* στη μέση της

θάλασσας. Η ανάγκη κατασκευής αυτού του προμαχώνα προέκυψε από την επέκταση των επιχώσεων και της πόλης έξω από τα παραθαλάσσια τείχη.

Β΄ Τουρκοκρατία (1715-1822): Το νησάκι από Άγιοι Θεόδωροι ή Castello dello Scoglio μετονομάζεται σε **Μπούρτζι**, και διατηρεί την ονομασία του μέχρι σήμερα.

Ο Πουκεβίλ, που επισκέφτηκε την περιοχή, αναφέρει πως το Μπούρτζι απαρτίζεται από έναν κα-
κεκτικό πύργο με λιγοστά σπίτια προσκολλημένα στα τείχη του και αποφαίνεται πως δεν αποτελούσε
ιδιαίτερο κίνδυνο για όσα καράβια θα τολμούσαν να το πλησιάσουν, αφού μόνο μια σειρά τηλεβόλων
των πλοίων ήταν αρκετή για να ισοπεδώσουν τον πυργίσκο του.

Νεότεροι χρόνοι (1822-): Το Μπούρτζι διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο κατά την πολιορκία του Ναυ-
πλίου (σ' αντίθεση με ότι έγραφε ο Πουκεβίλ) αφού από εκεί οι Έλληνες χτυπούσαν με τα πυροβόλα το
Παλαμήδι και την Ακροναυπλία, και ελευθέρωσαν το Ναύπλιο το 1822. Φρούραρχος της νησίδας διο-
ρίστηκε ο Δημήτρης Σαχτούρης, στις 11 Ιουνίου 1825. Εκεί κατέφυγε η Ελληνική Κυβέρνηση δύο φορές
λόγω των γεγονότων το 1826.

Το 1829-1830 το Μπούρτζι χρησιμοποιείται ως φυλακή ενώ το 1833 ορίζεται ως τόπος παραμονής
των δημίων. Οι σκληροί κατάδικοι, βαρυποινίτες καταδικασμένοι σε θάνατο, προβιβάζονταν σε δημί-
ους. (Πρώτος δήμιος ήταν ο Αλβανός Χασάν Αρναούτ, ο οποίος ήταν καταδικασμένος σε θάνατο λόγο
ληστειών). Επειδή ο κόσμος του Ναυπλίου δεν τους ήθελε ανάμεσά του, τους εξόρισαν από την πόλη
και διέθεσαν το Μπούρτζι σαν κατοικία τους. Η έξοδός τους από τη νησίδα δεν επιτρεπόταν παρά μόνο
κατά την διάρκεια των εκτελέσεων και με συνοδεία χωροφυλάκων. Οι δήμιοι πληρώνονταν κάθε μήνα
300 δραχμές ενώ για κάθε καρατόμηση 100 δραχμές επιπλέον. Τα χρήματα των δημίων θεωρούνταν
ματωμένα, γι' αυτό και η μάνα ενός από αυτούς, του Μπεκιάρη, αν και πάμφτωχη, δεν τα δέχθηκε ποτέ.
Με τα χρήματα αυτά οι δήμιοι, μέσω του βαρκάρη της φρουράς, προμηθεύονταν φαγητό και ό,τι άλλο
χρειάζονταν, σε τιμές που καθόριζε αυτός κάθε φορά. Γνωστοί δήμιοι στο Μπούρτζι ήταν ο Ποριώτης
Σοφράς, ο Κρητικός Αμοιριδάκης και ο Αργίτης Μπεκιάρης. Το 1892 ο Ανδρέας Καρκαβίτσας, που υπη-
ρετούσε σαν στρατιωτικός γιατρός στο Ναύπλιο περιγράφει το Μπούρτζι σαν «χιλιόκαλλη σπηλιά» που
έκρυβε τρεις δράκους (τους παραπάνω δήμιους).

Το 1936 ο Γερμανός αρχιτέκτονας Schaeffer σχεδιάζει τη μετατροπή του φρουρίου σε ξενοδοχείο, με
επεμβάσεις που αλλοίωναν σημαντικά το μνημείο. Το 1941 ο βομβαρδισμός του Ναυπλίου με στούκας
(πολεμικά αεροπλάνα) και οι εκρήξεις πλοίων στο λιμάνι προκάλεσαν μεγάλες ζημιές στο κάστρο. Το
1950 το Μπούρτζι επισκευάζεται και λειτουργεί ως ξενοδοχείο (σύμφωνα εν μέρει με την μελέτη του
Γερμανού αρχιτέκτονα Schaeffer), φιλοξενώντας προσωπικότητες της εποχής. Το καλοκαίρι του 1992 λει-
τούργησε ως συγκρότημα πολλαπλών χρήσεων με επισκευή του περιβόλου και κατασκευή εστιατορίου
ενώ το καλοκαίρι οργανώθηκαν καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, στα πλαίσια του Φεστιβάλ
Ναυπλίου.

Έχουν κατά καιρούς κατατεθεί μελέτες που προτείνουν την αξιοποίησή του ως καζίνο ή ξενοδοχείο
υψηλών προσώπων από Έλληνες .

Σήμερα παρ' όλο που ο χώρος είναι επισκέψιμος, με βαρκάκια που ξεκινούν από το λιμάνι του Ναυ-
πλίου, το Μπούρτζι καταρρέει χωρίς φροντίδα και συντήρηση από το Ελληνικό Κράτος: ο χώρος δεν
διαθέτει φύλακα, η προβλήτα έχει υποστεί διάβρωση, ενώ το εσωτερικό των χώρων είναι σε άθλια κατά-
σταση, θύμα βανδαλισμών και λεηλασιών.